

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 13.

Lýsingaprisur fyri petitreglu: 30 øyr. á forsiðuni, 20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fæst avsláttur í prísinum.

Tírsdag hin 27. mars 1928.

Kostar kr. 1.50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið verður bílagt á posthúsum, brævasvarstøðum og skrivstovnum. Telf. 143.

2. árg.

Tandlæge BREND

traffes 11—5. Telf. 114.

NÚ ER ELDUR Í KOLUNI viðvíkjandi bankaspurninginum her á landi, og úrstandurin er fram um alt komin av tí syndarligu og ónosligu viðgerð, danski landmannsbankin hevur notið av einstaklingsins stjórnarlagi, tó mest mundi tjóvshøvdingurin mikli, harra Glückstadt, vera bankanum at bana.

Bláðini hava nortið við tað samband, sum verið hevur og er ímillum *Føroya Banka* og meginbankan í Keypmannahavn. Fundir hava verið hildnir um at nýta stundina, sum hon nú er, til at fáa *Føroyingum, ígjøgnum Føroya Løgting*, fatur á tí *»føroyska«* bankanum. Resolution varð samtykt um at mæla Løgtinginum til at halda eykating um hetta stórmál o. s. fr. Tað næsta sum frættist er, at bankastjórnin herheima kunnger, at *»Føroya Banki«* er et selvstændigt Pengeinstitut, og ingen *»Filiale«*, *»Føroyatíðindi«* í sínum lagi mósandi um hetta sama máli á ein slíkan hátt, at ein skuldi trúð, at *»Føroyatíðindi«* longu hevði fingið í hárið á tí føroyska bankanum og dregur hann inn um stokkin, tí eins og teir, sum blaðið er talsmaður fyri, so er *»Føroyatíðindi«* eisini *»sterkt interesseret«* í at sita í sjálvdrátti. Í *»Dimmu«* er ein, sum nevni seg *»Aktionær i Føroya Banki«*, farin á fotur, spinnandi óður, tí tað ikki í friði og náðum loyvist teimum, sum *»startaðu Føroya Banka«*, framíhjá *»at købe saa mange Aktier til moderate Priser, som de vil eller kunne overkomme,«* og tá fyrst eigur Løgtingið at sleppa framat!!

At einki frættist frá Løgtingsformanninum, undrar flest allar *Føroyingar*, tí bert av teirri grund at sambandsflokkurin er minkaður, so eiga slíki stórmennir, sum t. d. Løgtingsformaðurin, ikki at sleppa bæði *Føroyum* og *Føroyingum* upp á fjall, men eigur hann, um hann ikki er førur til meiri, at geva svar fyri ella ímóti eykatingsetu um bankamálið.

Táð hetta tiltakið: banki í *Føroyum*, var undir uppsigling, vóru brøv send bæði upp og niður og óvutt. Í einum brævi frá tí táverandi *»pena«* manni harra Glückstadt til nevnd Løgtingsins, viðvíkjandi bankamálinum, stendur:

»Vi ere Udvalget særdeles forbundne for den til os gjorde Henvendelse, om vor Bank

eventuelt maatte være villig til at oprette en Filial i Thors-havn og derved realisere den Plan, som man ønsker gennemført. . . . Saasnat Beslutning herfra foreligger, skulle vi tillade os paany at henvende os til det ærede Udvalg. . . .«

Her sæst sjónliga, hvør ið startaði *Føroya Banka*, so *»En Aktionær«* hevur ongur grundir til at halla við hovdinum, tí honum ikki eydnað at gloypa útyvir allar aktiurnar ísenn. Hann skuldi heldur lisið, hvat *Effersøe* sigur um at lata einstakar menn keypa aktiur (Løgtingstíðindi 1905 A. bls. 130): *»Den, som kender til Forholdene, kan næppe antage, at der fra færøsk Side vil blive anbragt stor Kapital i Bankaktierne, og efter kyndige Folks Mening er det et stort Spørgsmaal, hvorvidt det overhovedet vilde være heldigt, om Færinger bandt deres Kapital paa den Maade. Hovedvægten bør lægges paa at faa Penge udefra til Frugtbar-*

gørelse paa de forskellige Omraader, hvor Fremskridt ikke kan finde Sted uden Kapitalanvendelse. Dette vil have mere Betydning for os, end om vi kunde vinde nogle faa Procent ved Bankomkostningen. Set at vi havde 50,000 Kr. disponible og anbragte dem i Banken sammen med 250,000 Kr. nede fra; vilde det da ikke være heldigere, om vi fik hele Kapitalen nede fra og anvendte vore 50,000 Kr. til andre nyttige Foretagender?»

Nú liggur landi ein stóran mun orðvisi, enn tað gjordi í 1905, men tó vil her ikki fara meiri ímillum, enn at tað verður Løgtingið, sum eigur at ognast hin stóra lutapeningin, sum landmannsbankin eigur í *»Føroya Banka«*, og hinir einstaku peningamenninir, sum *»Føroyatíðindi«* hevur uppá hondina, eins og *»Aktionær i Føroya Banki«*, eiga at nýta sínar peningargúgvur til okkurt annað, sum torvur er á, men Bankin eigur at verða *Føroya Løgtings*

PARIA

AF KNUD KORST.

Det *uhjælpelige* Ord *Fattigvæsenet* er ved at blive et af de mest anvendte i Dagens Debat. Det er Virkningerne af den haardhændede sociale Nedskeæringspolitik, der begynder at slaa igennem. Naar man spørger til en eller anden brav Arbejder, man har kendt, faar man ofte det Svar: Han er gledet udenfor Synsvidde, bor antagelig i et eller andet Hul, understøttet af *Fattigvæsenet*.

Reaktionen kan glæde sig. Thi er end selve Hovedformålet med denne Aktion løbet ud i Sandet, saa kan den i hvert Fald pege paa de talrige uheldige Skæbner, den har været Ophav til.

Hovedformålet med den haardhændede sociale Nedskeæringspolitik var jo det at bryde de organiserede Arbejderes voksende Magt, at svække deres Organisationer, trykke Lønningerne ned til et Minimum m. m. Selvfølgelig giver Reaktionen denne sin udprægede Klassepolitik en almen, national og social Kamouflage ved at fortælle, at Hensigten med den er yderst ophøjet — nemlig den at føre os gennem Krisen samt at forbedre Samfundsmoralen og styrke den Enkeltes økonomiske Selvansvarlighed, og at det derfor gælder om at bryde det saakaldte *»Fagforeningstyranni«* (Reaktionens Betegnelse for selve Fundamentet i det moderne Samfund — Solidariteten, Sammenholdet, et Fundament, som Reaktionen forøvrigt selv bygger paa for sit eget Vedkommende).

Dog disse Reaktionens egentlige Hensigter er paa Forhaand dømt til at løbe ud i Sandet — man kan sige heldigvis ogsaa for Arbejderne Modstandere, thi Resultatet vilde blot blive Kaos, bestandig Uro, almindelig Desorganisation. Den

maa derfor som sagt troste sig med de baade triste og magre Virkninger, der løvrigt er kommet ud af den ondartede Aktion: Til den ene Side Skattelettelser for de Velstillede, hvilket politisk betyder en Del for Reaktionen, fordi store Dele af Middelstanden lider af Skatte-hysteri; men som nationaløkonomisk set er det glade Vanvid. Og til den anden Side opnaar man at jage et usædvanlig stort Antal Borgere paa *Fattigvæsenet* og dermed bibringe dem et Stempel som anden Klasses Borgere, som *Paria*.

Thi naar Ødelæggelsen af de sociale Institutioner falder samtidig med daarlige Konjunkturer, med stor Arbejdsløshed, Lønreduktioner, høje Huslejer etc., maa de haardt ramte nødvendigvis blive drevet over paa det egentlige *Fattigvæsen*. De tunge Tider trykker naturligvis hele Arbejderbefolkningen, men det store Flertal bider Tænderne sammen og staar imod.

Reaktionen retter altsaa et voldsomt Slag mod en værdig Modstander, den organiserede Arbejderklasse, men Slaget rammer uheldigvis kun en vis Del af denne, nemlig 25,000 maaske 50,000 Familier, men til Gengæld rammer den disse Folk paa den mest ondartede og uretfærdige Maade. Og det er en daarlí Undskyldning for en saadan Politik, at det ikke var Meningen specielt at styrte denne Kreds af Personer ned i *Paria*-kassen; i hvert Fald er det en ringe Trøst for dem, det gaar ud over, at deres Ulykke ikke er tilføjet dem med velberaad Hu men kun skyldes, at Slaget har ramt forkert.

Men muligvis vil netop denne foretogede Tilstrømning til *Fattigvæsenet* af Personer, der saa ganske aabenbart *tinges* dertil af

ydre Omstændigheder, kunne give Stødet til, at vi indenfor en overskuelig Tid kan faa Bugt med den Tankegang og den Lovgivning, der gaar ud paa, at Hjælp til fattige Mennesker skal have vanærende Virkninger.

Det, der ligger bag den Tankegang, at *Fattighjælp* bør have *Fattighjælps* Virkninger, er Frygten for, at *Arbejdsmoralen* skal lide Skade; den gode Borger er bange for, at Menneskene skal holde op med at bestille noget, hvis de kan gøre Regning paa at faa Understøttelse uden at blive nedværdiget deraf.

Parolen i det privatkapitalistiske Samfund er jo denne: Enhver maa klare sig selv, stole paa sig selv eller gaa til Grunde.

Og i Virkeligheden klarer jo ogsaa de fleste Familier sig selv uden at falde Samfundet til Byrde, men naar de gør det, er det selvfølgelig ikke, fordi de skræmmes af *Fattigvæsenet* og den *Fattigunderstøttelses* Nedværdigelse; de fleste Mennesker er dog opfyldt af *Arbejds- og Erhvervsdrift* og føler det som noget ganske naturligt, at de arbejder for at faa Føden. Man kan rolig sige, at de, der falder det Offentlige til Byrde, i det store og hele kun gør det, fordi de er nødt til det, og det hvad enten dette rammer deres borgerlige Ære eller ikke.

I Kapitalismens første Tid fortolkede man Parolen om Individets Selvansvarlighed paa en Maade, som i Dag maa forekomme os aldeles haarresende. Lad en veludviklet og veltrænet Mand løbe Udholdenhedsløb i Konkurrence med et underernæret Barn, med en Olding, en Knebbling, en Blind og en Beriberi-Patient (ogsaa kaldet en sløj Karakter), og Alverden vil kalde det en daarlí Spøg, en ondsindet Indfald.

Men i Virkeligheden var det det, der foregik i Kapitalismens første Periode; Børn gik til Grunde under et Arbejde i Fabrikker og Kulminer, som laa langt over deres Kræfter, og de Gamle og Invaliderne var uheldigvis hjemfaldne til *Fattigvæsenet*. Lignende Tilstande finder vi i Dag i de ny Industricentre i Amerika og Asien; læs f. Eks. de officielle Beretninger om Børnearbejdet i Shanghai Fabrikker. Keender det store Publikum ikke disse Forhold, saa kender i hvert Fald den glubiske Pioner-Kapital ganske nøje Vejen der over.

Men i vore Dages Europa har man i nogen Grad hindret, at Børn deltag i Kapløbet, og man har slaaet fast, at der ikke er nogen Mening i at stemple Mennesker som *Paria*, fordi de falder det Offentlige til Byrde som Følge af Alderdom, Invaliditet eller anden Gebrækkelighed. Der er ganske vist mange endnu, som den Dag i Dag skælder deres Tjenestedreng ud for Drivert, hvis han sidder og læser sine Lektier, eller som tager Forargelse af, at gamle Mennesker ikke arbejder og endda faar Føden.

Dog i det store og hele har man gennem Sociallovgivningen givet Udtryk for den Anskuelse, at Of-

dinge, Syge, Invalider etc. ikke bør vanæres, selv om de faar offentligt Hjælp; og der er heller ikke mange der tror, at den almindelige *Arbejdsmoral* bliver slappere af den Grund.

Derimod bestaar der stadig i vide Kredse den Opfattelse, at man af Hensyn til Samfundsmoralen bør skelne meget skarpt mellem værdige og uværdige Trængende; og kun de værdige Trængende, de der viser *»god Vilje«*, Stræbsomhed og lignende borgerlige anerkendte Dyder, bør have Adgang til Hjælp uden vanærende Virkninger. De andre skal paa *Fattigvæsenet* og dermed stemples som *Paria* — formodentlig for at Vanæren skal stimulere dem til at forbedre sig.

Herefter skulde man altsaa tro, at de, der udgør det moderne Samfunds deklasserede, altsaa faar virkelig *Fattighjælp* med alle dens Virkninger, er det rene Bundefald, Vagabonder, Drankere o. l. Men Statistiken siger noget andet. Man har undersøgt Transsaarsagerne for de ca. 32,000 Personer, der nyder egentlig *Fattighjælp*, har altsaa skaffet sig Klarhed over, hvad det er for Forhold, der har drevet disse Folk paa *Fattigvæsenet*, og man er kommet til følgende Resultat:

Understøttet som Følge af:	
Alderdom	4.200
Anden varig Arbejdsudygtigh.	5.000
Forbig. Arbejdsudygtighed	3.800
Arbejdsløshed	6.500
Forsørgerens Død	1.300
Forsørgerens Rønning	1.300
Stor Børneflokk	1.000
Drikfedelighed	2.000
Andre ell. uangiv. Aarsager	6.800
Tilsammen	31.900

Man ser altsaa, at ikke mindre end to Tredjedele af disse Personer er paa *Fattigvæsenet* som Følge af Alderdom, *Arbejdsudygtighed* (altsaa *Invaliditet* m. m.), *Arbejdsløshed*, *Forsørgerens Død* eller *Rønning* — Aarsager som man ellers forlængst er blevet enige om at karakterisere som værende af en saadan Art, at de ikke paa nogen Maade kan lægges den paagældende til Last; og mange af disse Mennesker faar endda kun *Fattighjælp* rent midlertidigt, men dette er tilsrækkeligt til at sætte *Paria*-Stemplet paa dem — hvilket utvivlsomt virker mere til at demoralisere de Understøttede end til at ansøre dem til at gøre deres yderste for at klare sig selv.

Der maa altsaa være visse systematiske Mangler i vor Forsørgelseslovgivning som gør, at den ene Gamle eller Invalide bliver betragtet som værdig trængende og den anden som en uværdig Person, der ikke er bedre værd end at brændemærke. Man bør udsætte en Præmie til den, der kan finde den dybere Mening med denne Adskillelse mellem Faarene og Bukkene. Jeg vil give mit Hoved i Pant paa, at det der ligger til Grund for denne Adskillelse, ikke er andet end Juristeri opstaaet som Følge af de konservative Partiers Angst for at gøre noget fornuftigt uden Forbehold.

Ren meningsløs bliver en saadan Adskillelse i Tider, hvor i Tu-